

БРАНКО БАЉ

О ОДНОСУ СРБИЈЕ И ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Однос Србије и Европске уније можемо замислити само под претпоставком да су ЕУ, а исто тако и Србија суверени субјекти у светском догађању: геополитичком, економском, политичко-правном, моралном итд. Међутим, будући да је то само захтев, а не стварност, то питање морамо поставити у следећим проблемским круговима:

1. Однос Запада према другима
2. Најаве другог духа времена
3. Однос ЕУ према Србији
4. Однос Србије према ЕУ и другима

1. Однос Запада према другима

Под појмом Запада вековима се подразумева конституисање Европе почев од грчких извора, који су настајали из синтезе мишљења са обала Мале Азије и знања из Египта, преко хеленистичко-римске цивилизације и хришћанства, а посебно преко ренесансе: нововековља и модерне. Са модерном и постмодерном појам Запада се проширује на разговор између Европе и САД, да би се данас тај појам подразумевао са променом улога: САД плус ЕУ.

Европски идентитет и његово представљање, нарочито у XX веку, сведочи о сусрету модерне и постмодерне као о битном противречју, наиме: с једне стране огроман раст знања обележен логичким позитивизмом, а с друге стране пропаст Аустроугарског царства и нешто раније Османске империје. Као последица те геополитичке игре и Великог рата настају болшевизам, фашизам и нацизам који европски идентитет чини у темељу растргнутошћу.

То растргнуто бивство европског идентитета сведочи о дисконтинуитету са европским просветитељством, чији врхунац је било мишљење Имануела Канта и либерално мишљење Џона Лока.

Лок је инсистирао на либерализму грађанских дужности: својине, права на живот, рад, здравље и трагање за сопственом срећом, а Кант на примату етике над политиком и правом, што се у XX веку, под утицајем САД на Европу, превредновало од либерализма ка неолиберализму, за шта посебну одговорност носи тзв. Чикашка школа на челу са Хајеком и Фридманом. Резултат тога огледа се у производњи духа времена, где је економски интерес/похлепа под своје ноге подастро политичко, правно, морално и естетско људско делање/стварање. Тај дух времена свој врхунац доживљава рушењем Берлинског зида и отпочиње представљање Запада као „отвореног друштва” и „друштва тзв. слободног тржишта”. Таква производња људског живота је у ствари техничке природе – рационализоване од стране похлепне логике профита. Човек је сведен на потрошача, а шта је са њим као грађанином? Такав „шизоидни капитализам”¹ иза себе оставља само незадовољство које потенцијално у себи носи револт и бунт. Субјекти револта и бунта све више постају десничарске идеологије, а све мање левицарске, које бледе својим наративима о солидарности и разумевању. Десничарске идеологије пак инсистирају на националистичком и антимигрантском идентитету.

Брегзит, страх од догађања у Француској, Италији и Шпанији, потом сламање Грчке од стране разулареног финансијског тржишта (читај финансијске мафије) и недефинисани односи на тзв. Западном Балкану су последице растргнутог бивства европског идентитета који је индукован, додуше делимично, од стране САД.

Економски и политички најутицајнија земља у ЕУ је Немачка. Као таква, постала је учитељицом осталим земљама у ЕУ, и то онолико колико јој то дозвољавају САД. Бжежински је био врло изричит у свом суду:

Економске невоље, које су дошле до изражаја након 2007, нарочито у Јужној Европи, учиниле су појам Европе, као центра политичке и војне моћи у великој мери илузорном. Европа, некадашњи центар Запада, постала је продужена рука Запада чију игру дефинише Америка.²

¹ Жил Делез, Феликс Гатари, *Анти-Едип – капитализам и шизофренија*, прев. Ана Моралић, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад 1995.

² Збигњев Бжежински, *Америка – Кина и судбина света: стирањешка визија*, прев. Слободан Дивјак, Албатрос плус, Београд 2013, 130.

По Бжежинском Европа према Русији нужно мора бити учитељица у садејству са САД, са сврхом привођења Русије свим западним вредностима чији је темељ синтеза слободног тржишта и људских права. А са Кином је потребно пажљиво поступати са једним али: овладали смо небом и копном, каже Бжежински, међутим, Запад мора да овлада морима. То је оно али: претеће, коме Кина треба да се повинује.

Према томе, у економском смислу Запад се свету представља са захтевом идеологије слободног тржишта, што значи да свако јавно добро треба да се превреднује у приватно добро, будући да је приватно власништво – својина – онтолошка ос хоризонта грађанског света. Исти процеси одвијају се и у ЕУ, те сходно томе иду трагом производње зависности политике од економије, што за последицу има производњу империјалног морала и хегемонијалног права. Таква производња западног начина живота навела је Хабермаса на следећи увид. Политике као делања у смислу јавног добра једноставно нема, него постоји вапај за политиком као политиком,³ те сходно томе ова Европа не треба да буде Немачка Европа, него Немачка треба да буде у Европи: међутим, будући да је моћ дејствовање у супстанцијалном смислу, она се и реторички демонстрира у језику, као, на пример, цинично обраћање Шојблеа Варуфакису, или одрешите речи Ангеле Меркел упућене Грцима – продајте острва, вратите дугове. Ако се ти империјално-хегемонијални процеси наставе, није искључено да ће Запад отворено рећи једног дана Украјинцима – Доњецку област не смете препустити Русима, будући да је морате препустити Западу да би сте вратили дугове западним коцкарско-шизоидним банкарима.

Имајући на уму онтологију приватне својине, на пример, Тома Пикети у делу *Капитал у XXI веку*⁴ узалуд опомиње да је у последњих 40 година трансформација јавног добра у приватно добро постала толико доминантна, што за последицу има огромне социјалне разлике не само између богатих и сиромашних земаља него и унутар најразвијенијих земаља Запада. Ту светост приватне својине Запад је од Аристотела до Чикашке школе толико усавршио да је та рационалност постала ирационална и као таква претећа у свету.

У историјско-политичком смислу представљање запада Русији је било двојак: конзервативно и либерално. Конзервативци су сматрали да је Русија пожељна под претпоставком да са православља

³ Види: Jürgen Habermas, *Eseji o Evropi*, prev. Andy Jelčić, Školska knjiga, Zagreb 2008.

⁴ Тома Пикети, *Капитал у XXI веку*, прев. Кристина Бојановић, Академска књига, Нови Сад 2015.

пређе на католичко-протестантску веру и да се одрекне просветитељства. Под тим условима Русија би постала радикална сестра Европи, а што само по себи говори о промени у идентитетском смислу. Либерали су Русију сагледавали у распону од скитског до варварског и дивљачког одређења у коме не постоје закони, будући да се сви други сматрају људима другог реда из разлога клањања пред сувереним. Такво представљање између два рата настављено је и после Другог светског рата у виду разлике између демократије (капитализам) и тотализаризма (социјализам), а пре свега сагледавања из угла да је део Запада окупиран од стране Русије, те је сходно томе европска култура нападнута од руског варваризма и тоталитаризма. Наратив је промењен у том смислу да унутар Европе није никао фашизам и нацизам, док је руски тоталитаризам највећа претња Европи односно Западу, те Запад тог баласта треба да се ослободи. То „ослобађање” десило се рушењем Берлинског зида и растакањем СССР-а и изнутра на линији Горбачов–Јелцин и руски либерали, као и споља посредством Мајдана, односно приматом САД над ЕУ. Руски либерали од стране Запада вредновани су као добри ђаци, међутим са доласком Путина Хладни рат⁵ се наставља и Руси се вреднују као лоши ђаци. Сходно томе стратегија се од стране запада мења у смислу успостављања наратива

---

⁵ Василис А. Коронакис, *Евројска унија – ошћуђена држава*, прев. Милица Цветковић, Лагуна, Београд 2017. Василис А. Коронакис у наставку хладног рата сагледава могућност довођења у питање монолитног односа Запада према Русији, при чему је више критичан према ЕУ и Русији него према САД. Уосталом, прочитајмо следеће:

Данас су Европљани и Американци у озбиљној невољи. САД се суочава с продуженом економском кризом, али ће успети јер се њихова економија, захваљујући Хладном рату, заснива на простим здравим основама тржишне економије. У Европи је криза глобална, утиче на све аспекте живота и има снажан социјални карактер јер је заснована на аскетизму. Европљани виде у томе одговорност Немачке која је својим надмоћним утицајем наметнула аскетизам по читавој Европи. Као исход, радничка класа која не може истовремено имати више од једног „класног непријатеља”, претворила је антиамеричку климу у антинемачку. Заиста, кад се симболично пали застава на левичарским демонстрацијама, то није америчка застава, већ немачка.

Међутим, Хладни рат се заправо уопште није завршио. Руси, који су врло активни у „политичкој комуникацији” (ово је политички коректан израз а la mode пропаганде), прилично су успешни у враћању антинемачке климе, која је стварна, у антиамеричку. Је ли то заслуга руске способности или бесмислене својствености Европљана, остаје да се види.

И док Европљани морају да се бакћу с јединственим ситуацијама које колективно вођство Европе нема моћ да реши (миграција, избеглице, незапосленост), ми смо усред новог Хладног рата о ком већина нас нема појма. Хладног рата између Сједињених Држава и Немачке јер Немачка одбија (из чисто економских разлога) да укључи разноврсне снабдеваче енергијом, то јест одбија да престане са увозом руског гаса.

Запад–Исток, односно све што долази са Запада је светло, а све што долази са Истока је мрачно.

Налазим за сходно да истакнем мишљење Ивера Нојмана:

...да уколико у нашим тренутним представљањима Русије не обезбедите више простора за размишљање о томе како су дубоко укорениени обрасци које смо овде размотрили и даље присутни као релативно непризнат фактор, и ми ћемо својим гласовима допринети хорском певању које подржава преовлађујућу верзију о Русији ученику који ће заувек бити на прагу окончања транзиције ка Европи.⁶

То, у ствари, говори и да Запад као учитељица треба да схвати да ни ученици неће да пристају на империјалност и наметнуту хегемонијалност под видом синтезе тзв. слободног тржишта и људских права будући да та синтеза у себи носи сву амбивалентност и парадоксалност.

Међутим, поставља се питање шта се догађа са идеологијом људских права као другом светињом Запада. Дакако, Запад из разумљивих разлога који проистичу из логоса капитала/профита, не посвећује довољно пажње свету рада, али је од Другог светског рата посвећивао пажњу људским правима, поготово од седамдесетих година XX века, све до појаве тероризма. Наиме, данас су људска права прекривена новом вредношћу, новим наративом, а он гласи: безбедност.

Тероризам је светска пошаст, што захтева обједињавање западне стратегије представљене целом свету на императиван начин: онај ко је са нама, он је потенцијални пријатељ, а онај ко је на супротној страни је непријатељ, те је као такав он на страни терориста. Чланови те коалиције могу да буду земље и њихове владе које уопште не поштују људска права и које имају, благо речено, аутократску владу. Све то говори да је безбедност постала врховна вредност. Такав приступ за последицу има оснажење НАТО алијансе и огромна улагања у војно-индустријско-безбедносни комплекс, те имајући на уму да су САД највећи финансијер НАТО-а, поставља се питање идентитета, односно самосталности ЕУ.

Међутим, овде је реч о последицама које треба лечити, а суштинско питање гласи: Шта су узроци настајања тероризма који је постао глобални проблем? Наиме, када су се Совјети заглавили у рату у Авганистану, није ли Запад, да би онемогућио инвазију

---

⁶ Ивер Б. Нојман, *Ујошребе другоџ – „Исџок” у формирању евројскоџ иденџијетџа*, прев. Маја Данон, Службени гласник – Београдски центар за безбедносу политику, Београд 2011, 130.

Совјета и наметнуо њихово повлачење без ратног успеха, стајао на страни верског фанатизма и тиме утицао на настајање терористичке пошасте која се данас назива Исламском државом? Помоћ Бин Ладену и његовим саборцима као средство властитих циљева временом се окренуло против свога творца. Исламска држава постала је глобални проблем, који је између осталог настао као последица разарања Блиског истока и севера Африке и тзв. Арапског пролећа које се претвара у зиму. Тероризам Бин Ладеновог печата био је и те како присутан у Грађанском рату у Босни и Херцеговини, исто тако и на Косову и Метохији, а као да Запад за то није знао! Имајући то у виду, сматрам ирелевантним суд да је основни узрок настајања тероризма исламска религија, те би основне узроке ваљало потражити на другој страни и другом месту. А то значи да би, између осталог, било потребно посветити пажњу, на пример, увидима Ерика Хобсбаума (*Глобализација, демократија, тероризам*) или Жана Бодријара (*Пакт о луцидној или интелегенцији зла*) или Жака Дерида (*Бела миџологија*).

Наиме, унилатерални пројекат неолибералне глобализације, који императивно треба да постане универзалан, а који као такав не познаје и не признаје различите културне идентитете, наилази на отпор тих различитости, које попримају верски наратив расположив за фанатизам и фундаментализам. То је поље непомирљивих супротности, односно фанатизма који се међусобно легитимишу и као такви урушавају демократију сводећи је на формалну процедуру испражњену од било каквог легитимног садржаја. Дерида је још изричитiji, будући да се по њему ради о белицизму који намеће своје интересе и своје виђење вредности које други и другачији не желе да прихвате, те је сукоб неминован, са неизвесним исходима изузев: жртава, мигрантског кретања становништва и егзистенцијалног страха.

Тероризам – тај до сада непознати облик рата захтева разрешење чији субјект – протагонисти „желеће машине” (Делез и Гатари) за профитима, који благоглагољиво говоре о либерално-демократским вредностима – морају да признају друге и другачије вредности. Тај пут могућ је само посредством комуникативних пракси, односно дијалогом, ма колико то некима чудно звучало.

Све то говори да Европа, односно Европљани, нужно треба да се сете властитог европског извора (наслеђа): старогрчког мишљења, хришћанства, који нису били само материјалистички него, пре свега, еманципаторски у смислу превладавања разлика: по националности, те разлика „господара и роба”, богатог и сиромашног, мушког и женског. Превладати рационалност значи и схватити људску природу и њену троделну душу која трага за признањем.

А што се тиче Европљана, они историјски знају да то признање од њих очекују и Руси и Турци, будући да су они оставили трага на европском идентитету. Дакако, Руси посебно, будући да су хришћани као и Европљани, а такође и у територијалном смислу. Тим признањем приређују се претпоставке за смањење тензија између католичко-протестантске вероисповести и етике и православне вероисповести с једне стране, а с друге стране потребан је нови наратив који говори о заједничким вредностима Старог и Новог Завета и Курана, што је могући пут ка већој сарадњи Европе и Турске.

2. Најаве другог духа времена

Хегел, а поготово Маркс, стајали су на становишту да је онтологија хоризонта грађанског света капиталистички посредована економија која производи растргнутост бивства грађанског друштва, које се огледа у огромном раслојавању друштва на мали део који концентрише огромно богатство – моћ у својим рукама с једне стране, а с друге стране се налази огроман део сиротиње, беде и радних људи.

Хегел је стајао на становишту да само држава са законима може да посредује и одржава грађанско друштво да се не би самоуништило.

Маркс је био мишљења да је капитализам субјект супстанције привидне људске заједнице, чија привидност се огледа у производњи отуђења-постварања, односно владавине ствари над људима чија мера је капитал-новац, за који и баба може да постане девојком. Да би се капитал превладао Маркс, постаје мислилац претпоставки револуције и револуције саме.

После судара тржишне и планске привреде, односно Запада и Истока, концепт тржишне привреде и демократије са падом Берлинског зида изашао је као победник. Међутим, та победа постаје Пирова победа, чија мантра о Богу тржишта досеже своје крајње могућности видљиве у до сада несагледивим облицима производње бесмисла и беззавичајности. О том проблему сведоче чак и они аутори који су професионално били ангажовани у ММФ, СБ и СТО, попут Јозефа Штиглица или Пола Кругмана, да и не спомињемо становишта Акелрофа, Пикетија и других аутора. Њихов заједнички суд је следећи: претерану рационалност у економији потребно је обуздати као мантру бесконачно слободне трговине. Исто тако потребно је обуздати злоупотребу знања, односно вољу за растом знања која врхуни у техници-технологији, а која иза себе оставља огромне профите и људе чини масовно незапосленим.

Техника треба да преузима послове које људи не могу да обављају, а енормне профите потребно је прогресивно опорезовати да би држава одржавала своје социјалне функције.

Међутим, треба имати на уму и суд Теодора Адорна да остаје упитност-зедња, будући да је човек научио да цепа атомско језгро, неће ли одолети да не поцепа човечанство. Суд је песимистичан, али је, нажалост, могућ.

Неолибералном капитализму са вишком информација, које све више злоупотребљава, потребан је отпор будући да добар део људи чини сувишним. Овакви увиди постају јавно добро поводом којег ни владајући мејнстрим не може више да остане по страни, те се јавља наговор на другачије наративе који буде наду. Свет данас је углавном капиталистички, али није више предмет само западног будног ока, будући да се на светској сцени јављају многи играчи који траже своје признање. То може да буде и рат свих против свих, али постоји и могућност да дође до релативно ваљаног компромиса који води ка разумевању са праведнијом дистрибуцијом богатства и моћи не само у економској регији живота у виду потраге за етиком економије већ исто тако и на пољу геополитичких вредности.

Према томе, из свега изложеног и емпиријски очигледног следи да је овај свет који ми живимо (а за који је давно Еуген Финк рекао да би требало да поставимо питање о светскости света, а не да према њему поступамо као према пуком објекту, с обзиром на то да нас свет омогућује да светкујемо) престао да буде унилатералан, будући да и ЕУ и Русија, а поготово Кина, са својим организацијама и структурама траже признање на светској сцени. Другим речима исказано: Запад и Исток налазе се на прекретници и траже међусобно признање у представљању захтева, пре свега промењен наратив како би ваљано признање било на делу. Најавио се други дух времена који доводи у питање постојеће геополитичке константе и неолибералне мантре које промовишу примат економије над политиком, моралом и правом, а тиме и хегемонијално-империјални приступ другима и другачијима.

3. Однос ЕУ према Србији

Европске силе у XIX и XX веку у битном смислу су утицале на Србију и Југославију. Србија је своју историју проживљавала са поделама на слободарску и поданичку елиту: од Обилића и Бранковића до данашњег дана. А то управо сведочи да је српско становиште било мишљено/делано у битном историјском дисконтинуитету. Како пре тако и дан-данас, налазимо се пред питањем-про-

блемом одређења (самоодређења) – шта је српско становиште? – на које утичу традиција (идентитет) и најављени дух времена.

Да бисмо покушали да се нађемо на трагу могућег и прихватљивог одговора, потребно је узети у обзир одређена ограничења. Једно од битних ограничења огледа се у виду ревизије новије историје Европе. Послужићемо се подужим цитатом Нормана Дејвиса из обимне студије *Европа – једна историја*:

Многи од ратних стереотипа су се одржали, посебно у погледу Источне Европе. Може се запазити јасна хијерархија у перципирању и различитих нација, а која је повезана са степеном служења савезничкој сврси. Чеси и Срби, на пример, који су имали дугу традицију сарадње са Русијом и непријатељства према Немачкој, добро су се уклопили у савезнички нацрт. Зато су могли бити поздрављени као „храбри”, „пријатељски” – барем, до ратова у Босни. Словаци, Хрвати и балтички народи, за које се сматрало да су одбацили пријатеље са запада или да су колабирали са непријатељем, нису заслужили такве комплименте. Пољаци се, као и обично, нису уклапали ни у чији нацрт. Одупирући се немачкој агресији, очигледно је да су били „издајници”, „фашисти”, „неодговорни”, „антидемократе”. И Украјинци се одупиру сврставању. Мада су вероватно поднели веће жртве у људству од свих европских нација, главни политички циљ им је био да побегну од совјетске и руске доминације. Најбоље што се могло урадити са тако незгодном нацијом било је претварати се да не постоји, не прихватити стару царичину измишљотину о томе како су они „мали Руси”. У стварности нису били ни мали нити Руси (Украјина).

У сфери политике савезнички нацрт је био камен-темељац наводног „посебно односа” САД и Уједињеног Краљевства и један од извора искључивања демократске Немачке и демократског Јапана из тела као што су Савет безбедности Уједињених народа. То је јавно показано када је један британски премијер изгрдио француског председника упоређујући вредност Магна карте и Повеле о правима човека, или када су изгледи за настајање европске „супер-државе” одјекнули призвуком Тита или Черчила. Она је била у позадини гласања када је британски Доњи дом донео закон о ратним злочинима који се ограничава само на недела извршена „у Немачкој или на територији под немачком контролом” – као да се други ратни злочини не рачунају. Њено присуство се осећало и приликом отварања Меморијалног музеја холокауста у Вашингтону, мада је то спорно.

Међутим, можда је утицај савезничког нацрта најоучљивији у реакцијама на пад комунизма после 1989. године. Избијање „горбимије”, давање предности целовитости ратних савезника (прво

СССР-у, а затим Југославији), потом намерно бркање патриотизма са национализмом у Источној Европи, све се то може објаснити једино посредством раније утврђених, историјских рефлекса. Западно мишљење је тек уз помоћ спорног прилагођавања научило да „Русија” и „Совјетски Савез” нису иста ствар, да је Горбачов био на челу једног омрзнутог режима, да је југословенска федерација била организација комунистичког фронта, да је најекстремнији национализам потицао од руководства Србије, или да су Литванија, Словенија, Украјина или Хрватска посебне европске нације, које легитимно траже државност. Спознаја да је Запад био у заблуди у вези с многим европским питањима неминовно је појачала захтеве да се направи ревизија европске историје.⁷

Поставља се питање има ли шта јасније од овог текста Нормана Дејвиса. Наиме, Западна Европа са својом идејом о уједињеној Европи настојала је да се отргне од америчко-британског загрљаја на начин сазнања коришћења распада СССР и разбијања Југославије наводно због идеолошких разлога („омрзнути режим” или „организације комунистичког фронта”) и да се ревизијом новије историје Европе западна слика Европе пренесе на Источну Европу. Отуда су као непосредни резултат те идеје и њене трапаве реализације многи народи награђени државама са префиксом демократски, било да су настале на миран начин, или пак етничким чишћењем и прогоном народа са њихових вековних огњишта, као што је то неоспорно случај са српским народом у Хрватској, или преседаном са становишта међународног права када је у питању Косово и Метохија.

Према томе, представљање ЕУ Србији у време разбијања СФРЈ, прогона српског народа из Хрватске, бомбардовање НАТО-а, демонтажа СЦГ (Србије и Црне Горе), хашки процеси, те отимање Косова и Метохије, као и амбивалентан приступ реафирмацији идеје о тзв. Великој Албанији, све тежи положај српског народа на Косову и Метохији и распиривање реторике око Прешева, Бујановца и Медвеђе, а нешто слабијег интензитета и у Рашкој, с једне стране, а с друге стране отварање поглавља као процеса приступања ЕУ, сведоче о више него проблематичном и неправедном

---

⁷ Норман Дејвис, *Европа – једна историја*, прев. група преводилаца, Vega media, Нови Сад 2005, 41. За разлику од Нормана Дејвиса, Ђурасел сматра да Грци и Словени никада нису ни припадали Европи и за њих је резервисан идентитет између „не-западног и „не-европског”, чиме се говори да је Европа = Запад. „Источну Европу, било да се ради о византијској, православној, словенској, отоманској, балканској или совјетској Европи – требало је трајно ставити ван граница”, исто, 43.

представљању ЕУ Србији. Дакако, тај проблематичан приступ ЕУ Србији условљен је и односом САД према ЕУ, а такође и према Србији. Пројекат САД–ЕУ сматра се недефинисаним пројектом управо из разлога што ЕУ, нарочито после Брегзита, ни сама не зна шта ће и куда ће. Скуп, а не савез држава, скуп држава и скуп региона, без властите војно-безбедносне доктрине, а у зависности од НАТО алијансе и са делимичним утицајем у СБ, ММФ, Светској банци и СТО. Таква ЕУ представља себе, метафорички речено, кроз Лигу шампиона, Лигу Европе, регионалне и националне шампионате у фудбалу и кошарци. Колико економске моћи толико лига, па није ли то слика ЕУ у више брзина, односно више лига?! Могуће је да је за некога наш суд врло упитан: ЕУ не само да нам се, од краја осамдесетих година XX века до данас – 2017. године – није представила у добром светлу и намерама него и супротно од тога: као непринципијелна и неправедна. Та неправедност није потпуно видљива у садашњем реторичком смислу, али суштински њена логика је врло схватљива, иако се ЕУ представља као најзначајнији економски партнер Србији, уз разноврсне донације и приступност европским фондовима, што доприноси заустављању пада животног стандарда нашег становништва. Међутим, под овим претпоставкама, које су неолибералне, многи аутори сматрају да је Србији потребно следећих 25 година како би достигла животни стандард ЕУ.

Уколико ЕУ и даље буде под патронатом моћи САД плус НАТО, тада ће ЕУ пред Србију при крају отварања и затварања поглавља испоставити дефинитиван услов Србији у следећем смислу: Косово и Метохија мора имати столицу у УН и то Србија мора да прихвати, или од чланства у ЕУ нема ништа. А уколико не дође до узајамног уважавања ЕУ и Русије, тада ће ЕУ изричито захтевати да Србија следи заједничку спољну и безбедносну политику, што значи увођење санкција Русији и приступање НАТО алијанси. Рећи ће комисија ЕУ и Парламент ЕУ – ако то нећете остаћете ван ЕУ. Реторички, а уствари врло цинично, рећи ће: ми вас не уцењујемо, на вама је избор хоћете ли да прихватите вредности ЕУ односно Запада или нећете, као и толико пута раније по многим питањима.

Европа региона као пројекат инсистираће у свом представљању на регионализацији Србије, дакако у реторичком смислу: са сврхом развоја демократије, подела на 4 региона. Војводина, Београд са Шумадијом, Санцак и Прешево, Бујановац и Медвеђа, као део спољног региона – Западног Балкана. Тако регионализована Србија биће пожељан демократски простор који ће моћи да контролише једна или неколико нечијих националних или мултинацио-

налних компанија, за које ћемо сви да радимо, славећи у име скромних најамнина властито постмодерно ропство. А све то горе наведено важи под претпоставком елиминисања слободарског принципа из етнопсихолошког темеља српског народа, који се већ данас настоји представити кроз наратив постојећег дела мејнстрима у смислу да НАТО алијанса није ни била толико лоша по нас како ми то мислимо, с обзиром на то да ће у будућности НАТО бити гарант српске безедности и заштитиће нас од руских варвара или, новогovorом исказано, народа са битним мањком демократског капацитета.

Ако пођемо од претпоставке да постоји могућност гриже савести Запада за све оно што је учињено Србији крајем XX века до данас, и ако се узме у обзир да је Запад омогућио, у сагласју са ревизијом новије историје Европе, многим народима да створе националне државе, или пак измишљеним нацијама да сањају своје велике снове, онда би могло на делу да буде присаједињење Републике Српске Србији. Такав сценарио исправио би бар делимично неправду коју је Запад (САД+ЕУ) нанео српском народу.

4. Однос Србије према ЕУ и другима

Представљање Србије према ЕУ у себи носи наду за праведношћу која је до сада у битном смислу изостала из простог разлога што у сусрету са неолибералном економијом, као економијом коју карактерише похлепа, нема места правди, а поготово праведности. Неолиберална економија са својим мантрама: приватизацијом, либерализацијом, стандардизацијом и дерегулацијом мање развијене земље, или, како се новогovorом називају – земље у транзицији, осуђене су на дуг рок на сиромаштво и продају свога власништва моћним инвеститорима. Такође, западном мејнстриму Србија је и даље врло сумњива због свог односа према Русији, а делом и Кини, што нас карактерише као несигурне ђаке. Дакако, наше представљање у укупном XX веку за Запад је проблематично, будући да је Запад извршио ревизију новије историје Европе XX века, а та ревизија белодано сеже и до 2017. године.

Политика Србије, односно становиште Србије, представља се у јавном мејнстриму на следећи начин: Косово и Метохија је саставни део Србије, чланство у ЕУ није у никаквој супротности са развијањем пријатељских и идентитетских односа са Русијом, те ваљаним односима са Кином као растућом силом на међународној сцени и продуктивном сарадњом са САД, као и настојањем Србије да буде фактор стабилности на Западном Балкану. Уз то, у јавном животу Србија стоји на становишту да жели сарадњу са

НАТО алијансом кроз партнерство, али да пуноправно чланство у НАТО-у није пожељан пројекат будући да се Србија определила за војну неутралност, што се односи на све војнобезбедносне савезе.

Ограничења оваквом представљању Србије су врло бројна и изазовна:

1) Санкције ЕУ (Запада) према Русији; 2) Напети односи између ЕУ и Турске; 3) Појављивање проблема унутар односа између САД и Немачке; 4) Све земље Балкана су чланице НАТО алијансе; 5) Економски смо највише упућени ка ЕУ; 6) Већина чланица ЕУ је признала Косово и Метохију као самосталну државну творевину; 7) Изражена сумња од стране Запада према чвршћим везама између Србије и Републике Српске. Свако ово ограничење представља штап у рукама ЕУ односно Запада. А то уједно сведочи и о следећем: Србија не може себи дозволити да нема алтернативу, а алтернатива се огледа у истрајавању да Србија предочи своје интересе и вредности попут других народа на Балкану, чије интересе данас заступају САД, Велика Британија и многе земље које су чланице ЕУ. Другим речима, оно што је Достојевски говорио Русима – да сазнају да су Руси – то важи и за Србе. Михаило Ђурић је својевремено заступао становиште да Срби треба да се врате на почетак, а то значи да сазнамо у овом духу времена ко смо и да на тај начин артикулишемо властито становиште. То становиште је посредовано интересима и вредностима, сусретом традиције и модерности, односно Запада и Истока, што се у ствари представља сусретом Европе и Русије у једном мултиполарном свету који омогућује представљање и признање сваког народа и сваке земље која на ваљан и одговоран, а то значи просвећен (слободан) начин, захтева признање праведности посредством комуникативних пракси. Уколико то не буде на делу, Србија ће потражити алтернативу изван ЕУ, будући да ће на тај пут бити принуђена уколико уопште буде хтела да опстане и као земља и као народ.